

דבר ה' זו הלכה (שבת קל"ח): הלכה שבועית בנושאים אקטואליים

הדלקת נרות שבת על ידי רווקות, אכילה ושתייה אחרי הדלקת נרות - מקורות והערות

א. הדלקת נרות על ידי רווקות

כפי שבארנו בשבועות הקודמים, ישנם שני טעמים להדלקת נר שבת - כבוד שבת ועונג שבת. על פי שני הטעמים, החיוב הוא שהבית יהיה מואר, וחיוב זה מוטל על בעל הבית. ממילא, רווקות המתגוררות בבית הוריהן, אינן חייבות להדליק נר שבת, לפי שאמן מדליקה והן יוצאות בזה ידי חובה.

אולם, אם ברצונן להדליק, יש אומרים שמותר להן לברך על ההדלקה. וטוב שתדלקנה בחדריהן ולא במקום בו אימן מדליקה. ויש אומרים שרשאיות להדליק היכן שירצו, אך אסור להן לברך¹.

ב. אכילה ושתייה אחרי הדלקת נרות

מכניסת שבת, אסור לאכול ולשתות לפני הקידוש. מאחר ובהדלקת נרות האישה מקבלת שבת, לכתחילה אסור לה לאכול ולשתות עד הקידוש.

במקרה בו היא צמאה, התירו הפוסקים לשתות מים, ובמקרה שיש צורך התירו גם שתיית תה או קפה, לפני השקיעה, מכמה טעמים²:

- יש אומרים שקבלת שבת היא רק בתפילה או שקיעה ולא בהדלקת נרות.

- לשיטת הרמב"ם מותר לשתות לפני הקידוש (רק יין אסור).

מקורות והערות

1. כתב הערוך השלחן (סי' רסג סעי' ה): "נר שבת כנר חנוכה שהיא מצוה וחובה על כל אחד להדליקה והיינו שכל משפחה חייבת בהדלקת הנר ולכן האיש בביתו כשאשתו מדלקת ומברכת אף שיש לו חדר מיוחד א"צ להדליק בברכה שאשתו מברכת עליו ובברכתה נכללו כל הנרות שבכל החדרים ולהדליק צריך שלא יכשל בהליכתו".

מקור הדברים הוא לשון הרמב"ם (הל' שבת פ"ה הל' א): "ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות **בבתיהן** נר דלוק בשבת". כלומר, אין פה חיוב על איש או על אשה, אלא יש חיוב שיהיה בבית נר דולק (אמנם חייבים להדליק ואי אפשר לצאת בנר שכבר דולק, כי ההדלקה צריכה להיות לכבוד שבת).

הבנה זו מתיישבת עם שני הטעמים להדלקת הנר בשבת- כבוד שבת ועונג שבת, בין כך ובין כך ברור שהחיוב הוא שיהיה אור בבית ואין חיוב על הגברא' להדליק נר.

וממילא ברור מדוע "מי שהוא אצל אשתו א"צ להדליק בחדרו ולברך עליו" (שו"ע רסג סעי' ה) כי אשתו מדליקה ומברכת בביתם ומוציאה בזה גם אותו, מאחר וכאמור לעיל, החיוב הוא שהיה אור בבית.

ואם כן פשוט שרווקות לא חייבות להדליק נר שבת בבית הוריהן, וכן פשוט מכל הפוסקים שדנו אם אישה שמדליקה בפעם הראשונה אחרי חתונתה צריכה לברך שהחיינו (ע"י תשובה מאהבה ח"ב סי' רלט, טוב טעם ודעת תליתאה סי' צח ועוד).

אמנם, צריך לעיין האם רווקות שרוצות להדליק רשאיות לעשות כך והאם יברכו על ההדלקה.

בערוך השלחן (שם סעי' ז) כתב: "ובנות ישראל נוהגות לברך כל אחת בעצמה אף כשהן אצל אמן אף שהבעל אינו מברך וסומך על ברכת אשתו... מכל מקום הבנות מפני שהן נצטוות יותר כמו שנתבאר מברכת כל אחת ואחת. וטוב שכל אחת תברך בחדר בפני עצמה מיהו על כל פנים לא יברכו שתיים במנורה אחת".

וכך פסק בשמירת שבת כהלכתה (פמ"ג סעי' ח).

מאידך הגר"ע יוסף זצ"ל (חזון עובדיה שבת א עמ' קצד) כתב שבכל מקרה אין לברך על הדלקה זו: "מעיקר ההלכה אין כלחובה על הבנות הרווקות הסמוכות על שלחן הוריהן להדליק נרות שבת, ומעולם לא נהגו בנות הספרדים ועדות המזרח לעשות כן. ומכל מקום אם יש ברצונן להתנהג בחסידות ולהחמיר על עצמן להדליק נרות שבת בחדריהן, אסור להן לברך על הדלקת הנרות, אלא

ישמעו הברכה מפי האם שהיא עקרת הבית, בעת שמדליקה בחדר האוכל, ויענו אמן, ואז ידליקו בחדריהן בלא ברכה".

טעמו של הגר"ע יוסף זצ"ל מחולק בין הדלקה בחדר להדלקה במקום בו מדליקה עקרת הבית. כאשר ההדלקה נעשית בחדר, הסיבה שלא מברכים היא כי הבת סמוכה על שלחן ההורים ויוצאת ידי חובה בהדלקת אמה, בזה היא דומה לאביה שגם עליו חל החיוב להדליק ויוצא ידי חובה בהדלקת אשתו (ועי' אליה רבה ס"י רסג ס"ק טו). כאשר ההדלקה נעשית באותו מקום בו מדליקה האם, יש סיבה נוספת לא לברך והיא שלשיטת השו"ע לא מברכים על ריבוי אורה, מה שאין כן לרמ"א שלשיטתו מברכים על ריבוי אורה (ס"י רסג סעי' ח).

2. פסק השו"ע (ס"י רעא סעי' ד) "אסור לטעום כלום קודם שיקדש, אפילו מים". וכתב המשנה ברורה (ס"י רעא ס"ק יב): "הטעם כיון דחיוב של הקידוש חל עליו מיד בכניסת שבת ואפילו לא קבל עליו שבת בהדיא דכיון שנעשה ספק חשיכה ממילא חל עליו שבת ואם קבל עליו שבת אפילו עדיין יום גדול דינא הכי".

ולכן לכאורה אסור לאשה לאכול ולשתות אחרי שהדליקה נרות, שהרי בהדלקת נרות קיבלה שבת.

אף על פי כן, כמה פוסקים כתבו להתיר לנשים לשתות מים ואפילו תה או קפה, במקרה בו היא צמאה, גם אחרי ההדלקה עד השקיעה.

הטעמים להיתר (כפי שמובאים בשמירת שבת כהלכתה פמ"ג ס"ק רכ, חזון עובדיה שבת א עמ' רכא):

- יש שיטות בראשונים (בה"ג) שלא מקבלים שבת בהדלקת נרות, אלא רק בשקיעה.
- איסור אכילה ושתיה לפני קידוש חל רק במקרה בו קיבל שבת בתפילה, אך בהדלקת נרות אין ראייה שחל האיסור.
- לשיטת הרמב"ם האיסור לשתות לפני הקידוש הוא רק בין, מים מותר לשתות.